

Голові спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
(вулиця Січових Стрільців, 52А, м. Київ, 04053)
доктору психологічних наук, професору
Валентині Візіторівні БАЛАХТАР

РЕЦЕНЗІЯ

доктора психологічних наук, професора,
завідувача кафедри психології та особистісного розвитку
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Брюховецької Олександри Вікторівни
на дисертаційне дослідження Попович Ярослави Олександрівни
«Психологічні умови формування конструктивної копінг-поведінки
постраждалих від домашнього насильства жінок», поданого на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія

Ступінь актуальності обраної теми. Дослідження психологічних умов формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок є вкрай актуальним, оскільки останнім часом статистика звернень підтверджує збільшення випадків домашнього насильства. Копінг-поведінка жінок суттєво залежить від рівня їхнього психологічного благополуччя, соціальних умов, життєстійкості, самоствалення та багатьох інших чинників, що безпосередньо впливають на вибір стратегій подолання. В умовах складних життєвих обставин багато факторів стають на перешкоді конструктивного вибору, адже природа формування та розвитку особистості, деструктивна копінг-поведінка постраждалих від домашнього насильства часто є наслідком психологічного травмування, а не інфантильності та небажання боротися, або ж відсутності вольових якостей чи інших стигматизованих ознак.

Отже, вибір теми зумовлено необхідністю сьогодення у боротьбі з домашнім насильством як таким, адже під час війни в Україні, на фоні соціального напруження, на жаль, підтверджується значне збільшення випадків. Вкрай важливо звертати увагу на формування стійкого супротиву та

конструктивній копінг-поведінці постраждалих від домашнього насильства жінок, заради покращення якості життя та бажання розірвати коло насильства.

Актуальність та доцільність даного дослідження зумовлене також незначною кількістю наукових робіт, присвячених даній проблематиці.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертаційне дослідження Я. О. Попович демонструє новий підхід до вивчення умов формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок, а також є достатньо інноваційним дослідженням представленої проблематики. У науковому дослідженні вперше систематизовано та узагальнено психологічні умови формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок; обґрунтовано зміст когнітивного, афективного та конативного компонентів конструктивної копінг-поведінки; виявлено причинно-наслідкові зв'язки формування деструктивної копінг-поведінки, як наслідку ранньої травматизації, стилів виховання у родинах, наявності толерантності до насильства, співзалежних моделей поведінки та ін. Розроблено та валідовано авторські опитувальники «Стиль виховання у прабатьківській сім'ї» та «Діагностика рівня самоствалення». Розроблено та апробовано корекційну програму «Формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок».

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються. Дисертаційне дослідження загалом справило позитивне враження. Дисертанткою чітко обґрунтовані основні наукові положення й методологічні позиції дослідження, визначені об'єкт, предмет, мета та завдання, що вирішуються на кожному етапі дослідження. Методи дослідження відповідають поставленим завданням та критеріям валідності та надійності.

Дисертація складається з трьох розділів і є повністю завершеною науковою роботою, що містить усі необхідні елементи, розміщені й оформлені згідно з чинними нормами. Це стосується, зокрема, вступу до дисертації, в якому чітко обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет,

мету і завдання дослідження, сформульовані наукова новизна, теоретичне та практичне значення дисертації.

У першому розділі здійснено теоретичний аналіз основних підходів до дослідження копінг-поведінки особистості. Розглянуто основні психологічні підходи до дослідження копінг-поведінки особистості: психоаналітичні, гуманістичні, інтегративні, когнітивно-поведінкові, екофасилітативні підходи. Здійснено ретельний аналіз чинників деструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Розроблено теоретичну модель формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Відповідно теоретичній моделі, визначені умови формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Здобувачка засвідчила своє уміння не тільки систематизувати ідеї попередників, але й формулювати самостійні і науково обґрунтовані висновки.

У другому розділі представлені результати емпіричного дослідження психологічних особливостей та умов формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Представлено результати дослідження показників копінг-поведінки, життєстійкості та стилю виховання у прабатьківській сім'ї, інтолерантності до невизначеності, рівня співзалежності та самоствалення. Проаналізовано різні сторони впливу на вибір тієї чи іншої поведінки, конструктивних та деструктивні компонентів копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Різностороннє дослідження копінг-поведінки у складних життєвих обставинах, а також умовах домашнього насильства, дають більш глибоке розуміння причин вибору постраждалими жінками тієї чи іншої стратегії. Надійність та достовірність результатів дослідження забезпечувалися адекватним методологічним і теоретичним обґрунтуванням основних положень роботи, системним та послідовним використанням комплексу методів дослідження, що відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження; якісним і кількісним аналізом отриманих даних.

За результатами теоретичного аналізу та констатувального етапу емпіричного дослідження констатовано необхідність розроблення та апробація програми формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок у формувальному експерименті.

У третьому розділі представлено програму та результати формувального експерименту, що спрямований на формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Запропоновано програму психологічного супроводу та корекції «Формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок» та особливостей її реалізації у формувальному експерименті. Презентовано аналіз ефективності впровадження програми в експериментальній групі досліджуваних.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у висновках кожного розділу та загальних підсумках. У цілому наукова робота Я. О. Попович складає позитивне враження.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження мають достатньо широку апробацію на міжнародних й всеукраїнських масових наукових заходах та повністю відображені у публікаціях. Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження відображено у 9 одноосібних публікаціях, серед яких 4 статті у вітчизняних фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України та 5 публікацій у наукових виданнях / матеріалах та тезах науково-практичних конференцій і форумів.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Порушень академічної доброчесності у результатах перевірки матеріалів дисертаційного дослідження за допомогою автоматизованої системи Plagiarism не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом проведене дисертаційне дослідження та отримані результати заслуговують на позитивну оцінку, проте вважаємо доречним окреслити дискусійні положення та висловити зауваження та побажання щодо змісту роботи.

1. У теоретичній моделі формування конструктивної копінг-поведінки авторка серед важливих умов такого формування вказує на посттравматичний стресовий розвиток, бажано детальніше розкрити, яким чином та за яких обставин він можливий.

2. Психокорекційна програма включає у себе визначення ресурсних каналів особистості у жінок за Basic Ph (М. Лаад) та подальше використання у формуванні конструктивної копінг-поведінки. Зауважимо, що варто детальніше описати дію цих каналів у складних умовах сьогодення, зокрема, в умовах війни.

Зазначені зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки виконаного дисертаційного дослідження.

Висновок. Наукова робота Я. О. Попович справила позитивне враження. Дослідження виконане на високому науковому та методологічному рівні. І характеризується вдалим поєднанням теоретичного обґрунтування та емпіричної перевірки представлених наукових положень. Стиль викладу матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття.

Дисертаційне дослідження Ярослави Олександрівни Попович на тему «Психологічні умови формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок» виконано на відповідному науковому рівні, за змістом і рівнем відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, є цілісним, самостійним дослідженням, що характеризується науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, і може бути рекомендована до захисту у

спеціалізованій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та
особистісного розвитку Навчально-
наукового інституту менеджменту та
психології ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Олександра БРЮХОВЕЦЬКА

ЗАСВІДЧУЮ:
[Handwritten signature of Oleksandra Bryukhovec'ka]